

Využívanie elektronických informačných zdrojov vo výučbe na slovenských univerzitách z pohľadu študentov i knihovníkov

Daniela GONDOVÁ

Univerzita Komenského v Bratislave, Akademická knižnica
gondova@rec.uniba.sk

Daniela DŽUGANOVÁ

Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, Univerzitná knižnica
daniela.dzuganova@upjs.sk

INFORUM 2011

**17. konferencia o profesionálnych informačných zdrojoch
Praha, 24. - 26. 5. 2011**

Slovenská asociácia knižníc

- nezávislé, dobrovoľné a otvorené záujmové združenie verejne prístupných knižníc v Slovenskej republike
- cieľom asociácie je podporovať rozvoj knižníc a ich odbornú spoluprácu
- členmi sú knižnice všetkých typov, t. j. vedecké, akademické, verejné, školské i špeciálne knižnice

V rámci SAK pôsobia:

- **odborné skupiny** (pre legislatívu, dlhodobý rozvoj, informatizáciu a elektronizáciu, edičnú činnosť a propagáciu)
- **sekcie**
  - akademických knižníc
  - verejných knižníc

Zameranie príspevku:

interpretácia výsledkov
prieskumov realizovaných sekciou
akademických knižníc

Slovenské vysoké školstvo tvorí:

- 20 verejných vysokých škôl
- 3 štátne
- 11 súkromných vysokých škôl

Vysokoškolské štúdium poskytujú
i 4 zahraničné vysoké školy.

Na vysokých školách a univerzitách je:

- 58 akademických knižníc
  - z toho je 32 univerzitných
  - a 26 fakultných knižníc
- z 216 799 potenciálnych používateľov zo všetkých typov vysokých škôl služby knižníc využíva 147 810 používateľov, čo je 68 %

Asociácia chcela získať konkrétnejšie a podrobnejšie informácie o aktivitách akademických knižníc v oblasti informačného vzdelávania, propagovania knižnično-informačných služieb a využívania elektronických informačných zdrojov, preto uskutočnila **2 prieskumy**. Prieskumy sa realizovali **v roku 2006 a 2010**.

Čo nás zaujímallo?

- Realizuje AK informačné vzdelávanie? Koľko podujatí počas akademického roka?
- Akých oblastí sa podujatia týkali?
- Aké prostriedky používa AK pri príprave a realizácii podujatí?
- Komu sú určené tieto podujatia?
- Participuje AK na výučbe s témou informačného vzdelávania v rámci povinných, resp. voliteľných predmetov štúdia?
- Sú pracovníci AK, ktorí zabezpečujú vzdelávanie, na túto činnosť dostatočne spôsobilí?
- Ako by ste charakterizovali vývoj v oblasti informačného vzdelávania na Vašej vysokej škole za ostatné roky?

Výsledky prieskumov

- 88 % knižníc realizuje vzdelávanie používateľov
- 19 AK zabezpečuje vzdelávanie v samostatnom predmete alebo v rámci iného študijného predmetu (4 – 14 hodín za semester, zamerané najmä na služby AK)
- 97 % knižníc sa orientuje predovšetkým na študentov bakalárskeho štúdia
- 74 % knižníc uvádza nárast požiadaviek na realizáciu takýchto podujatí zo strany pedagógov a študentov

Knižnice sú schopné pripravovať tematicky orientované kurzy či prezentácie tak, aby boli doplnkom k výučbe, aby si učiteľ i študent uvedomili, čo všetko im knižnice môžu poskytnúť. Vzťah knihovník a vysokoškolský pedagóg sa postupne (aj keď veľmi pomaly) dostáva na úroveň spolupracovníkov a určitých partnerov.

Motivácie AK pri vzdelávaní

- informovať o ponuke služieb, informačných zdrojoch, najmä o plnotextových a scientometrických databázach
- informovať o rôznych softvérových databázových nastavbových nástrojoch (adresné upozorňovanie, citovanie)
- informovať o portálových riešeniach

Čo AK ponúkajú:

- prístup k 16 databázam najvýznamnejších vedeckých vydavateľov a producentov v rámci projektu NISPEZ (riešiteľom projektu je Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej republiky)
- ďalšie bázy podľa potrieb a možností jednotlivých univerzít

Využívanosť dostupných databáz

- veľké množstvo finančných prostriedkov a úsilia na zabezpečenie elektronických informačných zdrojov na jednej strane
- stále nedostatočné (aj keď badať nárast) povedomie o elektronických informačných zdrojoch, a tak ich neadekvátne využívanie na strane druhej

Dotazníkové prieskumy IGPAK

Sekcia AK SAK sa v roku 2006 rozhodla zmapovať stav informačnej gramotnosti študentov vysokých škôl. Asociácia uskutočnila dva rozsiahle dotazníkové prieskumy **I**nformačnej **g**ramotnosti **p**oužívateľov **a**kademických **k**nižníc

- IGPAK1 v roku 2007
- IGPAK2 v roku 2009

IGPAK1 bol orientovaný na:

- využívanie služieb AK študentmi
- informačné potreby študentov
- ich skúsenosti a postoje k informačnému vzdelávaniu
- mieru ich informačnej gramotnosti
- jazykové kompetencie, IT kompetencie a príležitosti
- rozdiely v informačnej gramotnosti a informačnom správaní medzi vysokoškolskými študentmi rôznych študijných odborov

Ciel'om IGPAK2 bolo:

- zistiť, či v priebehu dvoch rokov došlo ku kvalitatívnym zmenám v získaných kompetenciách študentov v oblasti vyhľadávania a využívania odborných informácií so zameraním na využívanie elektronických informačných zdrojov

Vyhodnocovanie prieskumov:

- identifikoval sa základný súbor respondentov z hľadiska skúmaných demografických charakteristík (vek, pohlavie, vysoká škola, fakulta/študijný odbor)
- vyhodnotili sa jednotlivé kritériá za celý skúmaný súbor prostredníctvom štatistického zisťovania a boli spracované do podoby frekvenčných tabuliek a zodpovedajúcich grafov
- spracoval sa komentár

IGPAK - informácie

- zapojených takmer 5000 respondentov,
- IGPAK1 – 13 vysokých škôl, 2231 respondentov, realizovaný formou tlačenej dotazníka
- IGPAK2 – 18 vysokých škôl, 2737 respondentov, dostupný v tlačenej i elektronickej forme
- prieskumy boli anonymné, cieľovú skupinu tvorili študenti vyšších ročníkov
- výber zúčastnených univerzít bol v zásade totožný (v prieskume IGPAK2 pribudli respondenti z ďalších VŠ)
- hodnoty získané v roku 2009 možno chápať ako verifikáciu prieskumu z roku 2007

IGPAK - výsledky

- iba štvrtina respondentov kladne odpovedala na otázku, či sa počas štúdia zúčastnili na vzdelávacom podujatí
- informačnému vzdelávaniu sa vo formálnom vysokoškolskom vzdelávaní nevenuje dostatočná pozornosť
- väčší význam informačnému vzdelávaniu prisudzujú mladší pedagógovia, príp. doktorandi podieľajúci sa na výučbe

IGPAK - výsledky

- viac ako 50% respondentov nepotrebuje iné informačné zdroje ako predpísanú literatúru (skriptá, učebnice),
- 20 % študentov nepíše seminárne práce, resp. píše maximálne jednu prácu za rok,
- 40 % odpovedajúcich nemuselo študovať zahraničnú literatúru, t.j. ani používať elektronické informačné zdroje,
- 86 % vyhľadáva literatúru cez internet,
- polovica v online katalógoch knižníc,
- tretina na webových stránkach knižníc a v prístupných databázach,
- viac ako 50% respondentov vôbec nevyužíva žiadne elektronické informačné zdroje,
- tretina respondentov nepozná takéto zdroje,
- takmer 50% študentov nedokáže bez problémov používať slovenskú a anglickú odbornú terminológiu,
- len 16 % respondentov deklarovalo bezproblémovú znalosť angličtiny.

Záujem o knižnicu:

- najmenší záujem mali poslucháči informatiky, prírodných vied a medicíny
- najväčší študenti poľnohospodárstva, humanitných vied a filológie

Záujem o vzdelávacie aktivity zamerané na vyhľadávanie informácií:

najmenší záujem mali študenti

- techniky
- prírodných vied
- humanitných vied

Spracovanie cudzojazyčných textov

- nepotrebujú
  - študenti ekonómie
  - techniky
  - poľnohospodárstva
- potrebuje
  - 52% študentov filológie
  - 77 % z humanitných vied
  - 79 % z informatiky

Záujem o EIZ

- 74 % študentov informatiky
- 71% študentov medicíny
- študenti technických vied a učiteľstva

nepoužívajú a nepoznajú EIZ

Výsledky prieskumov IGPAK:

- iniciátorom a realizátorom informačného vzdelávania je akademická knižnica
- úroveň informačnej gramotnosti používateľov je nedostatočná
- záujem o informačné vzdelávanie je podmienený úrovňou informačných potrieb a nárokmi zo strany pedagógov
- študenti uprednostňujú tradičné služby knižníc nevyužívajú špecializované služby a nástroje na vyhľadávanie odborných informácií
- nie sú motivovaní pracovať s cudzojazyčnou literatúrou, čo spôsobuje i nízke využívanie elektronických informačných zdrojov

Ako ďalej?

- Základným predpokladom na zlepšenie úrovne informačnej gramotnosti je **vytvorenie systému informačného vzdelávania** hierarchicky prepracovaného podľa miery informačných kompetencií jednotlivca.

Ako to dosiahnuť?

- konkretizovať, ktoré informačné kompetencie si majú osvojiť žiaci a študenti na jednotlivých stupňoch vzdelávania
- vytvárať koncepcie informačného vzdelávania na úrovni vzdelávacích inštitúcií a knižníc
- rozpracovať teóriu informačného vzdelávania (ciele, obsah, metódy a didaktiky)
- zahrnúť problematiku informačnej gramotnosti do kurikula všetkých typov a stupňov škôl
- začleniť aspekty informačnej gramotnosti do vyučovacieho procesu
- pripraviť učiteľov a pracovníkov knižníc na problematiku informačnej gramotnosti
- akceptovať akademické knižnice ako plnohodnotného partnera pri informačnom vzdelávaní

Snád' sa podarí dosiahnuť,
aby sa informačné vzdelávanie
stalo súčasťou vzdelávacieho procesu
vo formálnom, neformálnom
i celoživotnom vzdelávaní...

Ďakujeme za pozornosť!